

Задихайло Дмитро Дмитрович
кандидат юридичних наук, асистент
кафедри екологічного права
Національного юридичного
університету
імені Ярослава Мудрого

ЕКОЛОГІЧНЕ ІННОВАЦІЙНЕ ГОСПОДАРЮВАННЯ В МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Як відомо, ще у 2015 році Генеральною Асамблеєю ООН були затверджені Цілі сталого розвитку (ЦСР) на період до 2030 року. Цей факт, зокрема, додатково свідчить про спробу світової спільноти сформуванати на глобальному рівні той спосіб суспільно-економічного життя, що дозволив би це саме життя зберегти та забезпечити йому придатні умови для існування. Глобальний характер екологічної кризи вимагає створення глобальної моделі поведінки суспільств як в економічному, науково-технічному, так і в побутовому, споживчому сенсі суспільного життя.

До таких цілей Генеральною Асамблеєю ООН віднесено 17 позицій, серед яких слід виділити, зокрема, «чиста воді та належні санітарні умови»,

«доступна і чиста енергія», «відповідальне споживання та виробництво», «пом'якшення наслідків зміни клімату», «захист і відновлення екосистем суші». Зазначені цілі виділені як такі, що мають прямий зв'язок із охороною довкілля та екологічною безпекою. Позитивно оцінюючи зусилля міжнародної спільноти в цьому напрямі слід визнати, що вони є такими, що запізнюються на десятиліття та малоефективними, адже позбавлені міжнародно-правових механізмів реалізації та відповідальності.

Екологічна криза має системний характер, тобто її детермінанти вкоріненні у саму сутність суспільно-економічного життя світової економіки (за певними виключеннями), у її споживчій характер і порадами цю ситуацію змінити неможливо. Слід усвідомлювати, що екологічна криза це система, що розвивається, тобто вона набуває все більш потужних наслідків, кожен з яких, в свою чергу, породжує цілу низку нових. Саме тому, на кожному новому етапі її розгортання зупинка або нейтралізація функціонування такої системи вимагає все більших зусиль. Адже глобальне потепління це таяння лідників, затоплення суші, засухи та лісові пожежі, зміни екобалансів тощо.

Забруднення довкілля з геометричною прогресією вимагає, зокрема, забруднення світового океану пластиком, що в свою чергу, призводить до катастрофічного впливу на біоресурси моря. Виробництво продуктів харчування тваринного походження із застосуванням антибіотиків породжує катастрофічну ситуацію із охороною здоров'я людини тощо.

Прикладів безліч, але в першу чергу, серед об'єктів антикризового впливу є економічна діяльність людства. Важливим її елементом є її конкурентний та водночас споживчій характер. Конкурентність суттєво заважає узгодженню глобальних рішень щодо характеру функціонування світової економіки, більше того, ставляться питання про перерозподіл світових ресурсів, зокрема водних із застосуванням сили. Споживчий характер все ще забезпечує стихійний масовий супротив будь-яким заходам обмеження або вибірковості споживання.

В цьому сенсі, як уявляється, перехід до моделі екологічного господарювання є безальтернативним принципом сталого розвитку, що, на жаль, не знайшов прямої фіксації серед його цілей, зазначених документами ООН.

За таких умов *екологізація господарювання може бути досягнута лише за рахунок інноваційного економічного розвитку*. Хотілося б підкреслити, що зв'язок між екологізацією та інноватизацією господарсько-

го механізму є безальтернативним в існуючих соціально-політичних умовах, адже тільки екологізація господарювання на інноваційній основі може гармонізувати більшість соціальних інтересів, що виникають в названій сфері. В цьому сенсі першочерговим завданням законодавства є детальна розробка понятійного апарату «екологічних інновацій».

Для формування державної еколого-інноваційної політики, спрямованої на реалізацію цілей стратегії сталого розвитку, а також на опрацювання відповідних правових позицій щодо законодавчих новел, які мають бути прийнятими для цього, «екологічні інновації» повинні отримати щонайменше детальну наукову класифікацію.

Одним з важливих класифікаційних критеріїв має стати розподіл «екологічних інновацій» на такі, що спрямовані безпосередньо на досягнення екологічного ефекту і такі, що здійснюються з комерційною метою, але паралельно досягають також і екологічно позитивного результату. Таким чином, можна передбачити, що в першому випадку інноваційна діяльність реалізується переважно в режимі некомерційного господарювання, а в іншому – з метою досягнення прибутку.

Разом з тим, для спрощення проблеми диференціації «екологічних інновацій» можна запропонувати дещо синтетичну класифікацію.

Так, до першої групи екологічних технологій мають увійти ті, що націлені на компенсаційні, відновлювані за характером роботи, безпосередньо спрямовані на повернення довкілля до стану, що передувало активному промислому забрудненню.

До другої групи мають належати інновації, що знижують техногенне навантаження на довкілля при застосуванні традиційних технологій та видів виробництва. Тобто мова йде про зменшення шкідливих викидів та раціоналізацію використання енергоносіїв та сировини без сутнісної зміни типу використовуваної технології виробництва.

До третьої групи слід віднести випадки, коли інновацією є сама технологія виробництва і її застосування дає виразний екологічний ефект. Прикладом таких технологій може бути цілий напрямок в енергетиці – альтернативна енергетика, що пов'язана з використанням відновлюваних джерел.

До четвертої групи необхідно віднести інновації, що спрямовані на мінімізацію, нейтралізацію негативних наслідків глобальних змін навколишнього середовища, які стали предметом міжнародно-правових угод, домовленостей та зобов'язань і пов'язані за своїм змістом із гло-

бальним потеплінням, витонченням озонового шару землі, транскордонним забрудненням річок, водоймищ та атмосферного повітря тощо.